

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti Program
2017. évi szakmai feladatainak teljesítése

I. Előzmények

Az EISZ Nemzeti Program tevékenysége és stratégiai céljai:

a) Tudományos tartalomszolgáltatás a hazai felsőoktatásban és nonprofit kutatásban résztvevők számára

A program a hazai felsőoktatásban és nonprofit kutatásban résztvevők számára nyújt hozzáférést elektronikus tudományos tartalmakhoz, ún. nemzeti licenc vásárlásával. A résztvevő intézmények, mint előfizetői kör, önrész fizetésével hozzájárulnak az EISZ Nemzeti Programban való részvételükhöz, továbbá az adatbázisok felhasználási jogainak megszerzési költségeihez való hozzájárulással segítik a program megvalósítását.

b) Közművelődési feladatok ellátása az előfizetői kör tagjai, a hazai közgyűjtemények, megyei könyvtárak és levéltárak, valamint a határainkon túli közintézmények magyar állománnyal rendelkező nyilvános könyvtárai számára

A program az előfizetői kör tagjai, a hazai közgyűjtemények, megyei könyvtárak és levéltárak, valamint a határainkon túli közintézmények magyar állománnyal rendelkező nyilvános könyvtárai számára nyújt hozzáférést magyar nyelvű tudományos, művelődéstörténeti és helytörténeti elektronikus tartalmakhoz, az információhoz való egyenlő hozzáférés érdekében és a digitalizált magyar kulturális örökség hozzáférhetővé tétele céljából. A digitális tartalmakhoz az intézmények térítésmentesen férnek hozzá.

Az EISZ Titkárság feladata a nemzeti program operatív működtetése:

- Nemzetközi és hazai szakirodalmi adatbázisok nemzeti licenceinek ügyintézése, központosított közbeszerzési eljárások lefolytatása
- Kapcsolattartás a kiadókkal
- Kapcsolattartás a hazai előfizetőikkel
- Hazai szervezetek szakmai támogatása
- Részvétel hazai és nemzetközi szakmai szervezetek munkájában

Az EISZ működésének jogi alapját az 1079/2012.(III.28) sz. kormányhatározat adja. A nemzeti program költségvetése a költségvetési törvény szerint, az MTA fejezetén belül, az MTA Könyvtár és Információs Központ címéhez rendelve, önálló alcímen jelenik meg. A tudományos tartalmak országos szintű gyarapításához szükséges licenc szerződések megkötése minden esetben a hatályos közbeszerzési törvény szerint történik.

Az EISZ központi, NKFIH által biztosított költségvetési kerete 1 426 000 000 forint, amely az **ED_17-1-2017-0004. számú támogatási szerződés** alapján 2017. március 31-én érkezett az MTA KIK bankszámlájára.

A 2016-os konszolidációs év sikeres lezárása után, 2017-ben az EISZ nemzeti program egy új növekedési - fejlődési szakaszba lépett az operatív feladatok vonatkozásában. A Titkárság tevékenysége három kiemelkedő stratégiai célra összpontosult:

- a) a tagintézményi igények minél hatékonyabb integrálása
- b) közbeszerzési eljárásaink racionalizálása
- c) megjelenés a nemzetközi szakmai közéletben

II. Előfizetői Kör

Tagintézményeink száma 2017-ben elérte a 200-at. Kik használják az adatbázisokat?

266 000 egyetemi hallgató

18 000 felsőoktatási oktató és kutató

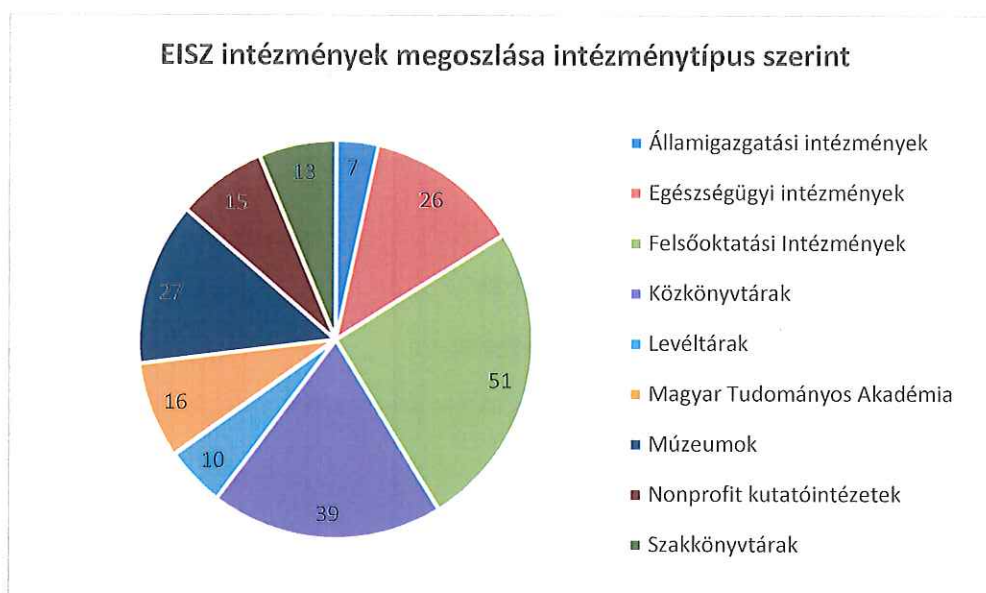
8000 kutatóintézeti munkatárs, muzeológus

5000 orvos, kórházi munkatárs

325 000 közkönyvtári, **10 000** levéltári felhasználó

Határainkon túli intézményeknél több mint **5000** felhasználó

Az előfizetői kör tovább bővült: sok intézmény jelentkezett az ADT+ adatbázishoz való ingyenes hozzáférés lehetősége miatt. Új intézménytípusok: egyházi gyűjtemények, valamint levéltárak bejelentkeztek. Az intézmények számát befolyásolták (+-) a 2017-ben bekövetkezett szervezeti átalakulások: intézmény összevonások, illetve szétválások úgy a felsőoktatás területén, mint a nonprofit kutatószférában.

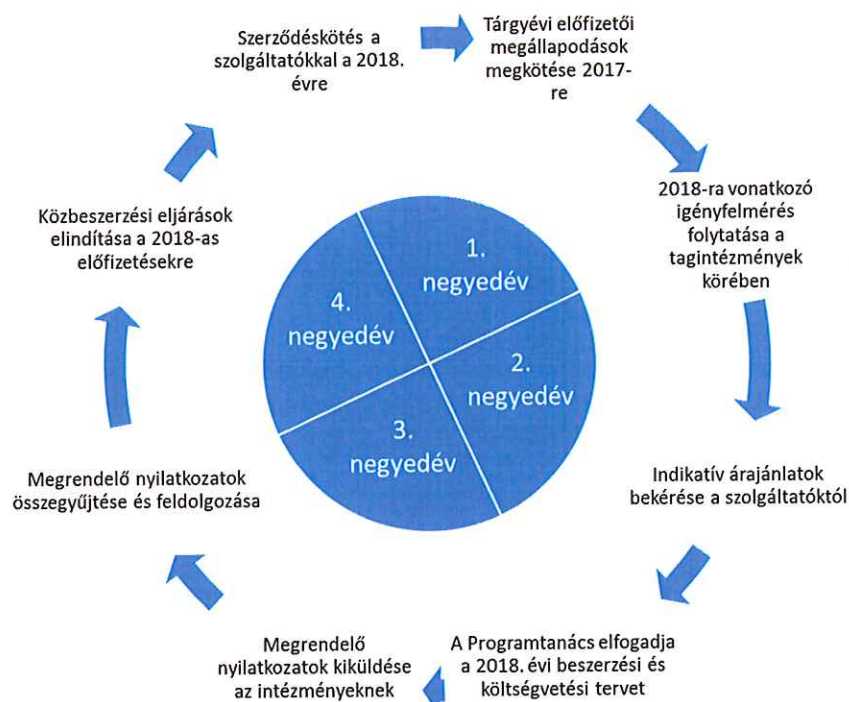
Megkötött előfizetői szerződések száma		
	Keretmegállapodások	Előfizetői megállapodások
Felsőoktatási intézmények	1	48
MTA kutatóintézetek	0	15
Egészségügyi intézmények	24	25
Államigazgatási intézmények	7	8
Nonprofit kutatóintézetek	13	13
Országos szakkönyvtárak	11	14
Múzeumok	27	27
Közkönyvtárak	39	39
Levéltárak	10	10
Összesen	132	199

2017-ben kiállított számlák száma: 423 db

	Értéke / nettó Ft
Kiszámlázott önrészek 2017. évre vonatkozóan	2 163 856 981
Rendszerhasználati díj 2017. évre vonatkozóan	19 910 838
Könyvelés szerinti bevétel, amely 2016. és 2018. évi előfizetői önrészeket is tartalmaz	2 061 173 456
Visszafizetésre került árfolyam-különbözet 2016. évi adatbázisokra vonatkozóan	54 888 955
MTA Titkárságtól kapott támogatás MTA intézetek részére	80 000 000

III. Munkaterv

Annak érdekében, hogy az EISZ működése az éves munkaterv minden szakaszában átlátható és megismerhető legyen úgy a tagság, mint a fenntartó hatóságok, a közbeszerzési hatóság és szolgáltató partnereink számára, részletes folyamatleírást készítettünk az egyes feladatainkról és azok időbeli ütemezéséről, az alábbiak szerint:

1. negyedév:

Előzmény: Az EISZ Nemzeti Programban való intézményi részvétel szabályait, az adatbázisok használatára vonatkozó feltételeket, valamint az évente ismétlődő árfolyamkülönbözet-elszámolás módszertanát tartalmazó jogi keretmegállapodást a csatlakozó intézmények egyszer írják alá határozatlan időre.

Az első negyedévben kötjük meg az előfizetői megállapodásokat a résztvevő tagintézményekkel, amelyekben a tárgyévre vonatkozó adatbázisok listája, valamint az előfizetési díjnak az intézményre eső része, más szóval önrésze szerepel.

2. negyedév:

A következő évi adatbázis-előfizetések előkészítése áprilisban veszi kezdetét, amikor a Nemzeti Programban résztvevő tagintézmények igényfelmérő ívet kapnak, amelyet egy hónapon belül, április végére kell visszaküldeniük kitöltve az EISZ Titkárság részére. A nyomtatvány tartalmazza mindazon elektronikus tudományos tartalmak listáját, amelynek szolgáltatói ún. *konzorciumi ajánlatot** kívánnak adni az előfizetői körbe tömörülő közintézményeknek. (*Az elektronikus tudományos tartalomszolgáltatás munkanyelve az angol. Itt nem a magyar jogban más jelentéssel bíró konzorcium szót használjuk, hanem az angolszász kifejezést, amely konzorciumnak tekinti az egyes adatbázisok csoportos előfizetésére a jelentős árkedvezmény és más előnyök (archiválási jog, publikálási lehetőségek) miatt tömörülő felsőoktatási, akadémiai, egészségügyi és egyéb közgyűjteményi intézményekből álló előfizetői kört.)

Az igényfelmérő íveken szerepel az EISZ által ajánlott szakmai tartalmak listája rövid ismertetővel, a szolgáltató honlapjára mutató linkkel, illetve abban az esetben, ha adott intézetnek a korábbi években már volt előfizetése valamelyik adatbázisra, akkor a vonatkozó időszak használati statisztikai adatait is mellékeljük. A közgyűjtemények egyszerűsített nyomtatványt kapnak, amelyen kizárólag a számukra érdekes tartalmakat soroljuk fel. A többi intézmény a teljes kínálatot tartalmazó listát kapja. Az egyetemeken és a kutatóintézetekben az egyes tudományterületek kiemelkedő szakértőinek igényei alapján szelektálják a listát. Mivel a nyomtatványon árak nem szerepelnek, kvázi kívánságlistaként működik. A kutatói közösség minden olyan adatbázist bejelöl, amely releváns szakirodalmi forrásnak számít működési/kutatási területén.

Májusban az EISZ Titkárság összegyűjti és feldolgozza az igényfelmérés eredményét. Ezután keressük meg a szolgáltatókat: indikatív ajánlat benyújtására kérjük fel őket. Az igényfelmérés eredményei és a szolgáltató cégek által benyújtott indikatív ajánlatok alapján, valamint a rendelkezésre álló költségvetési keretösszeg figyelembe vételével az EISZ Titkárság elkészíti a következő évre vonatkozó beszerzési és költségvetési tervnek legalább két eltérő változatát. Az egyes változatok a tudományterületi és felhasználói prioritások vonatkozásában különböző szakmai koncepciót tükröznek.

Június folyamán tart ülést a Programtanács, ahol a legalább két héttel korábban a tagoknak megküldött tervezetek szakmai vitája után a tanács név szerinti szavazással kiválasztja azt az egy változatot, amely alapján az EISZ titkárság a következő évben a szakmai tevékenységét végzi.

A beszerzési és költségvetési tervezetek sajátosságai:

- a) intézményi szám: Mivel az igényfelmérés során az intézmények a konkrét árak ismerete nélkül választottak tartalmakat, az táblázatban minden esetben becsült számokkal dolgozunk
- b) előfizetések központi pénzügyi támogatása: A megszavazott változatban szereplő minden adatbázis beszerzését támogatja a Programtanács. Azonban a rendelkezésre álló központi pénzügyi keret szűkössége miatt nem tud minden egyes adatbázist pénzügyi támogatásban részesíteni. A beszerzési tervben külön oszlopban van feltüntetve az EISZ központi keretéből biztosított pénzügyi támogatás, illetve a szükséges önrő mértéke.

A Programtanács a 0% pénzügyi támogatásban részesülő adatbázisok beszerzését is támogatja, azonban pénzügyi hozzájárulás nélkül. Miért?

- Egyrészt azért, mert a szolgáltatók csak abban az esetben adnak konzorciumi árkedvezményt, ha a beszerzés ún. nemzeti licenc előfizetés keretében történik
- Másrészt azért, mert nagy adminisztrációs segítséget jelent a tagintézmények számára, hogy a közbeszerzési eljárásokat az MTA KIK EISZ Titkársága teljes körűen lebonyolítsa az intézmények nevében és javára,
- Harmadrészt pedig az állami és egyházi felsőoktatási intézmények a fenntartó EMMI-től kizárólag abban az esetben részesülnek szakirodalmi forrás beszerzésére fordítható speciális céltámogatásban, ha a beszerzés az EISZ-en keresztül történik.

Fontos megjegyezni, hogy az EMMI által biztosított céltámogatást az egyes egyetemek kapják közvetlenül, a céltámogatások összege mint intézményi önrész hozzájárulás, tehát saját forrásként jelenik meg az EISZ projekt költségvetésében.

A Programtanács által elfogadott beszerzési tervet az EISZ honlapján közzétesszük.

3. negyedév:

Szeptember elején minden tagintézmény megrendelő nyilatkozatot kap, amelyen a tavaszi igényfelmérés során általa kiválasztott tartalmak listája szerepel, de már a várható árakkal. A nyilatkozat aláírása hivatalos kötelezettségvállalást jelent. A nyomtatványokat az egyes intézmények nyilatkozattételre jogosult képviselőinek aláírásával fogadjuk el. Egy hónapon belül kell a megrendeléseket az EISZ Titkárságra visszaküldeni.

Tekintettel arra, hogy a tagintézmények a megrendelő nyilatkozatban szembesülnek a várható költségekkel, korábban megfogalmazott igényeiket gyakran felülvizsgálják:

- a) lemondanak egy vagy több adatbázist, mivel nem rendelkeznek elegendő pénzügyi forrással az önrész kifizetésére
- b) további tartalmakra is árat kérnek tőlünk, mert a kiadói árkedvezmény mértéke nagyobb volt, mint amire számítottak, így a rendelkezésükre álló pénzügyi keret minél hatékonyabb kihasználása érdekében további szakirodalmi forrásokat kérnek

A kiadói árazás sajátosságai:

- a) átfogó, multidiszciplináris adatbázisok esetén a kedvezményes ár annál olcsóbb, minél több előfizető intézmény csatlakozik a konzorciumhoz
- b) speciális, egy tudományterületre fókuszáló, általában kevés előfizetővel rendelkező szakirodalmi adatbázisok esetén, az ár annál magasabb, minél több intézmény alkotja a konzorciumot

Az EISZ Nemzeti Program munkafolyamatának a fentiekben bemutatott sajátosságai miatt, a Programtanács által elfogadott beszerzési és költségvetési tervben szereplő adatok eltérhetnek a közbeszerzési eljárások során benyújtott dokumentumokban szereplő adatoktól.

4. negyedév:

Októbertől folyamatosan indítjuk el uniós eljárásrend szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárásainkat a Kbt. 98§ (2) c. pontja alapján. Mivel az EISZ nem hatóság, hanem könyvtári szolgáltatások biztosítására létrehozott nemzeti program, tevékenységünket a magyar egyetemi és kutatói közösség szakmai igényei alapján végezzük. Minden beszerzésünk során egyedi gyűjteményes műveket vásárolunk, illetve fizetünk elő, amelyeknek szakmai tartalma és a kapcsolódó szolgáltatások (keresőplatformok, metaadatok kezelésére szolgáló eszközök, tudományometriai méréseket végző interface-ek, klinikai döntéstámogató rendszerek, stb) egyetlen más termékkel sem helyettesíthetők vagy kiválthatók.

Kiemelt törekvésünk, hogy a közpénzekkel való hatékony gazdálkodás érdekében minél több közbeszerzési eljárást befejezhessünk és a szolgáltatóval szerződést köthessünk addig, amíg nagy nemzetközi szolgáltató partnereink tartják kedvezményes áraikat.

IV. Programtanács

A 2015. október 2-án megalakult Programtanács a tagintézmények érdekképviselői fóruma, döntés-előkészítő és értékelő testület. A Programtanács az MTA Elnökének tanácsadó testületeként működő, döntéshozatali jogkörrel rendelkező bizottság, amelynek tagjai társadalmi munkában látják el feladatukat. A Programtanács feladata a stratégia kialakítása, a rendszerfejlesztés fő irányának kijelölése.

A Programtanács 2017-ben 3 ülést tartott: február 24-én, június 8-án és december 8-án. Az ülések fő programpontjai a következők voltak:

2017. február 24.

- Napirend előtt: tájékoztatás a KBH jogorvoslatról
- EISZ munkaterv 2017-re
- Konzorciumok és önrészek
- EMMI támogatás táblázat
- Az EISZ stratégiai terve 2017-2020

2017. június 6.

- A 2018-as beszerzési és költségvetési terv elfogadása – vita és név szerinti szavazás
- Ismertető a második félévre tervezett EISZ rendezvényekről

2017. december 8.

- Konzorciumok 2018-ban
- Önrészek
- Open Access
- COMPASS
- USC Soá Alapítvány VHA

V. Költségvetés

A program költségvetésének forrásai:

A) Központi költségvetés: NKFI Alap 1426 millió Ft

http://eisz.mtak.hu/images/dokumentumok/kozerdeku/EISZ_NKFIH_2017_tamszerz.pdf

B) Intézményi önrész-hozzájárulás: 2081 millió Ft az alábbiak szerint:

http://eisz.mtak.hu/images/PT_dok/2017_02/1_onreszek.pdf

B/1) Ebből az állami és egyházi felsőoktatási intézmények számára EISZ önerő fedezésére az EMMI Oktatásért Felelős Államtitkárság által biztosított céltámogatás: 1682 millió Ft

http://eisz.mtak.hu/images/dokumentumok/kozerdeku/Havady_Tamas_EISZ_2017.pdf

Az EISZ nemzeti program számos, a működéssel összefüggő költség fedezéséhez szorult a saját erő terhére, de a támogatási szerződésben szereplő kötött terv miatt ezeket nem tudjuk

megjeleníteni a pénzügyi elszámolásban. Például: könyvvizsgálati díj, közbeszerzéssel összefüggő hatósági eljárási díjak, illetve ügyvédi költségek, irodai informatikai gépek bérleti- és karbantartási díja, külföldi- és belföldi kiküldetési kiadások, pénzügyi szolgáltatások kiadásai, stb. A projekt tényleges összköltsége meghaladja a 3 milliárd forintot.

2017	
EISZ központi forrás	1 426 000 000
Intézményi önerő + rendszerhasználati díj	2 081 084 294
Forrás összesen	3 507 084 294

Adatbázisok beszerzése	3 184 297 185
Inhouse fejlesztés	16 561 040
Működési költség	82 639 008
Kiadás összesen	3 283 497 233

A felsőoktatási intézmények az EMMI Oktatásért Felelős Államtitkárságától címzett támogatást kaptak az EISZ céljaira, önrész befizetésre, ami lehetővé tette a szolgáltatások folyamatos biztosítását, az alábbiak szerint:

Speciális programok, feladatok 2017.	E Ft
Elektronikus Információ-szolgáltatás (EISZ) intézményi támogatása	
Egyetemek összesen:	1 520 188
Művészeti intézmények összesen:	11 332
Alkalmazott tudományok egyetemei, főiskolák összesen:	79 420
Állami (EMMI) intézmények összesen:	1 610 940
Egyházi felsőoktatási intézmények összesen:	70 966
Mindösszesen:	1 681 906
<i>Forrás:</i>	
<i>Dr. Havady Tamás</i>	
<i>EMMI Oktatásért Felelős Államtitkárság</i>	
<i>Intézményfinanszírozási és Pénzügyi Monitoring Főosztály</i>	

VI. Közbeszerzés

2017-ben közel 200 intézményt számláló tagságunk részére 41 adatbázist szereztünk be közbeszerzési eljárás keretében, az alábbiak szerint. Az EISZ közbeszerzési eljárásainak lebonyolítását 2017-ben a Public Consulting Kft. és a Csendes Consulting Zrt. végezte.

ADATBÁZIS	EISZ központi költségvetésből biztosított pénzügyi támogatás	Előfizető intézmények száma
Academic Search Complete	25%	59
ACM Digital Library	10%	8
ADT+ Arcanum	100%	185
Akadémiai Kiadó Folyóirat	90%	75
Akadémiai Kiadó MERSZ	0%	22
Akadémiai Kiadó Orvosi Folyóirat	0%	24
Akadémiai Kiadó Szótár	100%	153
Alexander Street	0%	4
Art and Architecture Sources	0%	3
ATLA	0%	6
British Medical Journals	0%	3
Business Source Premier	0%	10
CAB Abstracts	0%	5
Cambridge	0%	12
ClinicalKey	0%	4
EconLit+fulltext	10%	8
FSTA	0%	6
Gale MLA-LRC ALS	0%	5
Grove Art	0%	6
Grove Music	0%	10
InCites	0%	3
IOP Science	0%	4
JHCD	0%	9
JSTOR Essential Collection	25%	40
JSTOR Additional Collections	0%	21
LegalSource	0%	5
LWW	10%	4
MathSciNet	10%	11
Nature	0%	16
ProjectMUSE	10%	7
ProQuest	0%	8
PsycArticles	0%	4
Royal Society of Chemistry	0%	4
Science Direct	37%	50
ScienceMagazine	10%	12
SciFinder	10%	7
SciVal	0%	4
SCOPUS	37%	50
SpringerLink	50%	50
The Philosopher's Index	0%	5
UpToDate	0%	6
Web of Science	37%	39

VIII. SCOAP3

A Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics (SCOAP³) egy 2012-ben, az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) által indított program, melynek célja a részecskefizika területén született publikációk nyílt hozzáférésű elérésének biztosítása. A program lényeges eleme, hogy az Open Access státuszhoz szükséges kezelési díjakat (Article Processing Charges - APC) nem az egyes szerzők, illetve az őket foglalkoztató intézmények fizetik, hanem egy könyvtárakból és finanszírozó szervezetekből álló nemzetközi konzorcium állja. A program első fázisában (2014-től 2016-ig) érvényben lévő modellt úgy építették fel, hogy az előfizető intézmények a korábbi előfizetési díjait átcsoportosították az APC-k fedezésére, ezáltal biztosítva a cikkek ingyenes elérését (és nem csökkentve a kiadók bevételeit). A második fázis (2017-2019) finanszírozásának alapját a résztvevő országok a program első fázisa során megjelent publikációinak eloszlása adja.

A SCOAP³ program eddig több mint 18 ezer folyóiratcikk nyílt hozzáférésű megjelenését tette lehetővé. A kezdeményezés egyedülálló együttműködési lehetőséget biztosított a részecskefizika területén megjelenő tudományos publikációk nyílt hozzáférésre való átállása érdekében 44 ország 3000 könyvtára, kutatásfinanszírozó testülete, és kutatóintézete között. A program első fázisából 100 ország 20 ezer kutatója profitált.

A SCOAP³ sikerét mutatja, hogy a négy legjelentősebb folyóiratot kiadó Elsevier és SpringerNature cégek vizsgálata alapján a program kezdete óta a támogatott folyóiratokból való cikketöltések száma megduplázódott.¹

2012-ben 10 folyóirat jutott be a programba, 2017-ben pedig két IOP folyóirat kiválásával 8 folyóirattal folytatódott a SCOAP³ második fázisa. 2018-ban csatlakozott az American Physical Society (APS) 3 folyóirata: Physical Review C (PRC), Physical Review D (PRD), és Physical Review Letters (PRL): az APS csatlakozásával 2018-tól a részecskefizika területén megjelent cikkek közel 90%-a válik nyílt hozzáférésűvé a SCOAP³ program által.

A SCOAP³-hoz történő csatlakozási megállapodást (Memorandum of Understanding) az MTA KIK 2014-ben írta alá, vállalva az évenkénti tagdíjat, melyet részben az MTA Open Access alapja, részben pedig az EISZ állja. A tagdíj összege 2014-től 2017-ig 22.000 € volt, az APS csatlakozásával, 2018-tól a magyar tagdíj 22.000 € + 18.480 \$ lesz.

2017-ben a program 4405 (2016: 4667, 2015: 4699, 2014: 4268) publikáció nyílt hozzáférésű megjelenését tette lehetővé, ezek közül 163 (2016: 152, 2015: 154, 2014: 112) magyar szerzőségű, illetve társszerzőségű publikáció született. A magyar illetőségű publikációk közül 48 (30%) az Elsevier, 82 (50%) a SISSA és 30 (15%) a Springer, 2 a Hindawi, és 1 az Oxford University Press kiadó folyóirataiban jelent meg. A magyar szerzők csaknem felét az MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, 26%-át az MTA Atommagkutató Intézete, 15%-át a Debreceni Egyetem, 13%-át MTA-ELTE kutatócsoport adták.

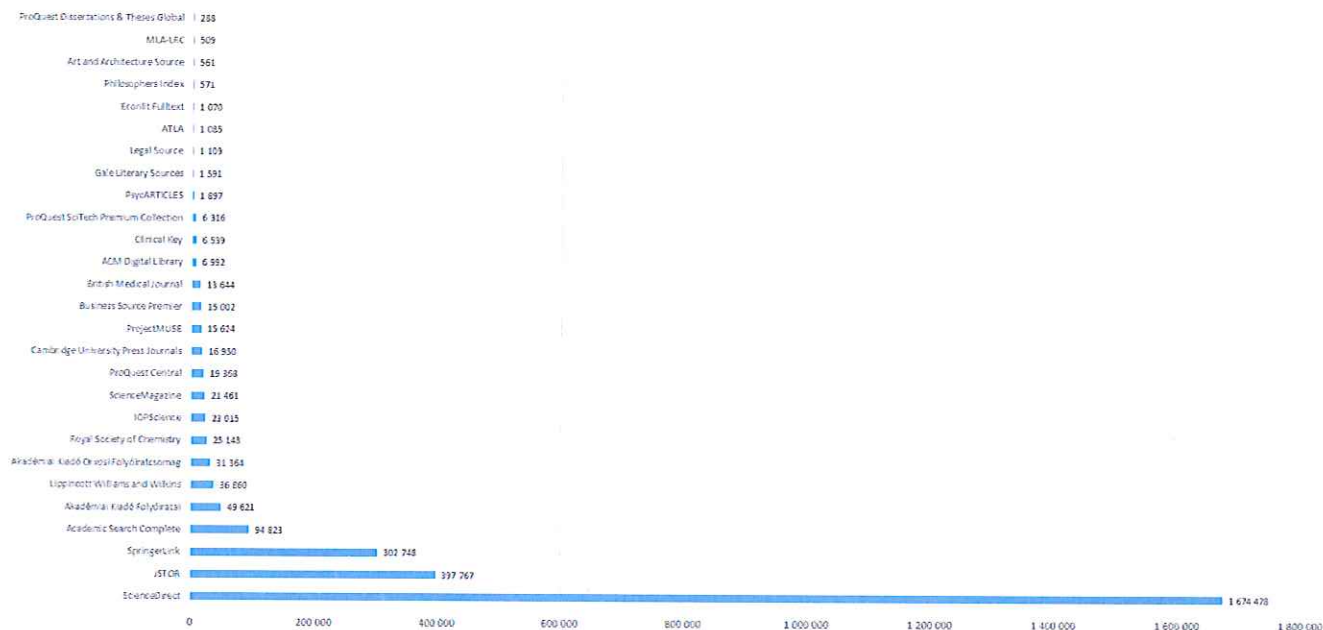
A 163 Magyarországhoz köthető publikáció közül 146 *sokszerzős*, azaz olyan közlemény, mely szerzőinek száma meghaladja a 30-at. A fennmaradó 17 cikk közül 5 tisztán magyar, 12 pedig változó arányú kollaborációban jött létre. A magyar szerzői részesedésének $\left(\frac{\sum \text{magyar szerzők}}{\sum \text{összes szerző}}\right)$ összege 11,701.

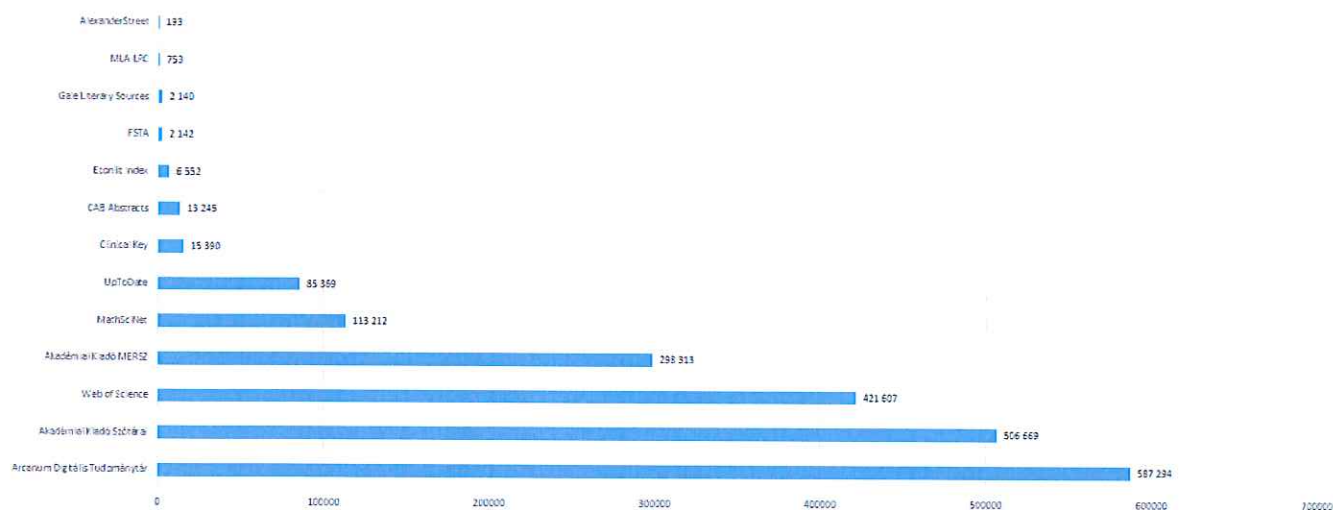
¹ SCOAP³ Team, „SCOAP³ journals double downloads – SCOAP³”, elérés 2017. január 28., <https://scoap3.org/scoap3-journals-double-downloads/>.

VIII. Használati statisztikai mutatók

Letöltések - 2017

Megtekintések - 2017

IX. COMPASS fejlesztése

A COMPASS projekt célja egy olyan országos szintű adatbázis létrehozása, karbantartása és folyamatos működtetése, amely a nyilvános, közösségi könyvtárakban elektronikus formában elérhető kurrens és archív tudományos adatbázisok listáját összegyűjti, rendszerezi és az egyéni felhasználók számára közszolgáltatás jelleggel, ingyenesen és korlátozás nélkül, szabadon hozzáférhetővé teszi - annak érdekében, hogy a magyarországi és a határon túli felhasználók számára naprakész információt biztosítson az adott pillanatban Magyarországon hozzáférhető elektronikus tudományos tartalmak elérésének lehetőségeiről és módjáról.

A COMPASS egy elektronikus katalógus: a hazai felsőoktatási intézmények és kutatóközpontok által nemzeti licenc vagy egyéni előfizetés keretében beszerzett elektronikus tudományos tartalmak, illetve saját fejlesztésű adatbázisok keresőfelülete. A tagság ingyenes és lényege, hogy adott intézmény egyszerre felhasználó és adatszolgáltató is. A COMPASS adatbejelentő felületén a tagintézmény képviselője egyszerűen és gyorsan, online regisztrálhatja intézményét az adatbázis-gyűjteményben.

A projektötlet 2014-es kidolgozása és az első lépések megvalósítása után a szervezetünkben lezajlott személyi változások, időleges létszámhiány, majd az új munkatársak betanításának feladata miatt a Compass fejlesztése megakadt. 2016 őszén kezdtük el újra a közös munkát, amellyel sokat haladtunk a célok pontos meghatározása és a majdani szolgáltatási felület kidolgozásának vonatkozásában.

2017 januárjában a projekt újabb fordulóponthoz érkezett: szükségessé vált olyan professzionális programozási szakismeret beépítése, amely a majdani szolgáltatást nyújtó platform back-end rendszereit, a működést lehetővé tevő motorokat és az összetett keresést támogató applikációkat EISZ által megfogalmazott igények alapján fejleszti és üzemeltet be. Munkatervünk szerint 2017-ben a versenyeztetési eljárás keretében kiválasztott informatikai fejlesztő cég bevonásával a Compass próbaverzióját elkészítettük, és az üzemeltetést elindítottuk. A második félév során valósítottuk meg az új szolgáltatás széles körű meghirdetését és a partnerintézmények bevonását a projektbe.

A COMPASS platform megkönnyíti a kutatók információkeresési módszereit - négy keresési lehetőség szerint:

- Intézmény neve alapján: megmutatja, hogy egyes intézmények mely adatbázisokra, elektronikus folyóiratokra, stb. fizetnek elő. A projekt későbbi szakaszában az egyes intézmények saját fejlesztésű adatbázisai is feltöltésre kerülnek a rendszerbe, ezzel biztosítva azok szélesebb körű elérhetőségét.
- Adatbázis neve alapján: megmutatja, hogy egyes előfizetett vagy saját fejlesztésű adatbázisok mely hazai intézményben férhetők hozzá. A projekt későbbi szakaszában korábbi előfizetési időszakok adatai megismerhetők lesznek. (perpetual access)
- Folyóiratok címe alapján: megmutatja, hogy a keresett folyóirat mely adatbázisban, illetve mely intézményben férhető hozzá. A találati halmaz tartalmazza az egyes folyóiratok kurrens és archív számainak elérhetőségi adatait, illetve a vonatkozó adatbázisok előfizetői körét. Az EISZ Nemzeti Programnak a Directory of Open Access Journals (DOAJ) szervezetben való tagsága lehetővé teszi a DOAJ nyilvántartásának felhasználását a szabadon hozzáférhető (ún. Open Access) folyóiratok esetében.
- Cikkek azonosítója (DOI - <http://www.doi.org/>) alapján: a crossref (<http://www.crossref.org/>) API segítségével kinyerhetőek az egyes cikkek lelőhelyeinek adatai. Erre alapozva lehetőség van egyedi cikkek hazai adatbázisokban való elérésére, illetve az Open Access tartalmak COMPASS-on keresztül történő letöltésére.

A fejlesztés hatásai:

A kutatói közösség számára:

- Biztosítja az információhoz való egyenlő és legális hozzáférést
- Meggyorsítja az szakirodalmi források elérését

A könyvtárosok számára:

- Naprakész adatokat biztosít a hazai intézmények elektronikus előfizetéseiről, úgy a tájékoztató, mint a gyűjteményszervező munkatársak számára

A résztvevő intézmények számára:

- Nagyobb láthatóságot biztosít a saját fejlesztésű, illetve az egyénileg előfizetett adatbázisok tekintetében
- Támogatja a költséghatékony gazdálkodást: használatával feltérképezhetőek az esetleges párhuzamos előfizetések

A fenntartó hatóságok számára:

- Teljes rálátást biztosít a hazai online tudományos tartalombeszerzésre
- Megmutatja a fejlesztésre szoruló területeket (tudományterületi vagy regionális szinten)
- Erősíti a kollaborációt az intézmények között

A fejlesztés megvalósításában nyílt versenyeztetési eljárás során kiválasztott OnLearnTech szoftverfejlesztő cég működött közre.

X. Kommunikáció

EISZ honlap: Honlapunk látogatottsága 2017-ben az alábbiak szerint alakult:

Hónap	Munkamenetek 2016	Munkamenetek 2017
január	1 335	1 548
február	1 392	2 334
március	1 169	3 022
április	1 623	1 874
május	1 184	2 319
június	1 492	1 292
július	1 189	1 105
augusztus	1 249	734
szeptember	3 263	2 322
október	1 700	1 744
november	1 725	3 359
december	978	999
összesen	18 299	22 652

	Oldalmegtekintések
EISZ - Főoldal	20 471
EISZ - Adatbázisok	10 282
EISZ - Rendezvények	3 503
EISZ - Szerződések	2 812
EISZ - Információk	2 443
EISZ - Home	1 945
EISZ - Focus on Open Science: Research Data, Citizen Science, Access to Knowledge ... and Beyond	1 866
EISZ - Kapcsolat	1 471
EISZ - Programtanács	1 408
EISZ - Statisztika	1 125

Facebook oldal:

Az EISZ Nemzeti Program hivatalos Facebook oldalát 2014-ben hoztuk létre. Az oldalunkat kedvelők száma 2017-ben 446-ról 513-ra nőtt. 2017-ben összesen 66962 (2016: 40486, 2015: 14703) felhasználót értek el bejegyzéseink. Legnépszerűbb témák: az információs napok, illetve a fényképtár.

Compass platform Béta verzió látogatottsága:

A COMPASS-ban szeptembertől az év végéig 5403 keresést végeztek, az alábbiak szerint:

Doi keresések	382
Folyóirat keresések	2 376
Intézmény keresések	669
Adatbázis keresések	854
Telephely keresések	310
Régió keresések (térkép)	812

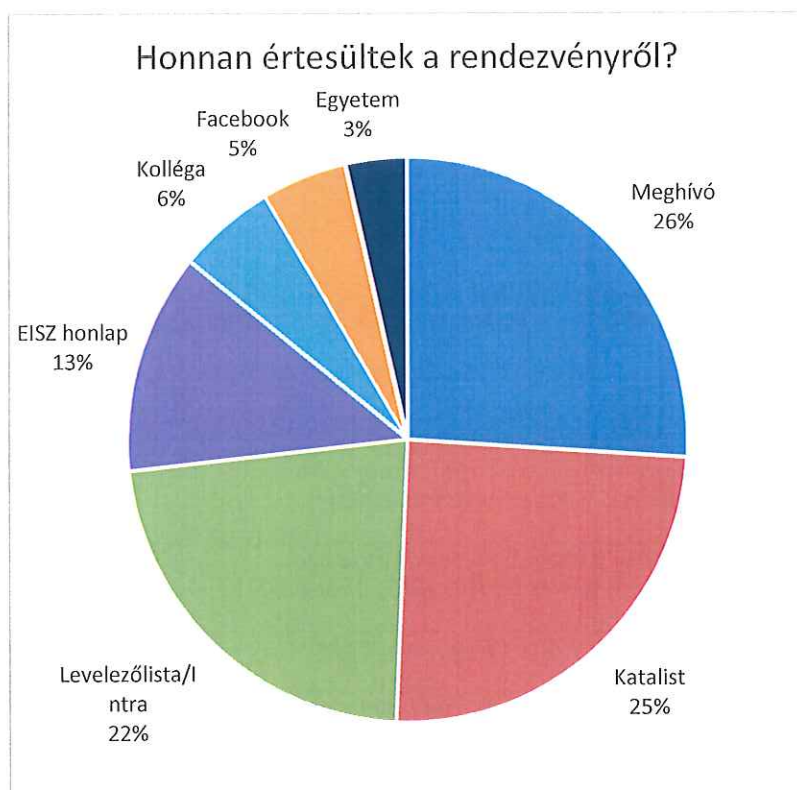
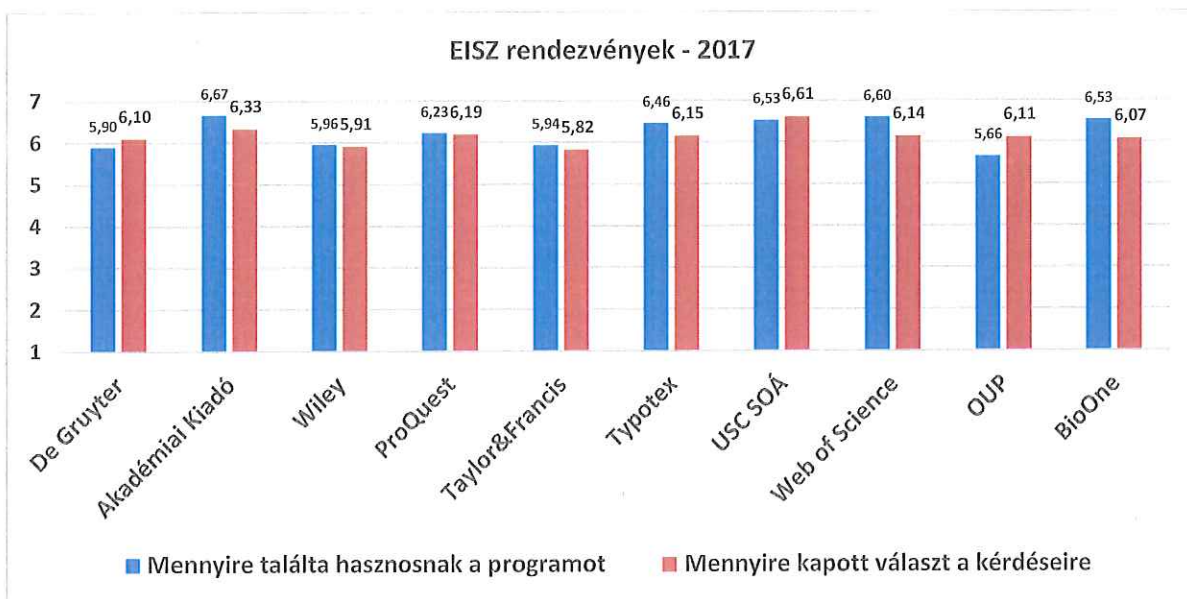
Rendezvények:

A 2015-ben elindított „információs napok” rendezvénysorozat 2017-ben is folytatódott. A meghirdetett programokra a regisztráció is honlapunkon zajlott. Szűk körű konzorciumi találkozót és közel kétszáz fős konferenciát egyaránt szerveztünk, és a bemutatott prezentációkat közzétettük azon érdeklődők számára is, akik személyesen nem tudta megjelenni az alkalmakon. A sorozat szép sikerrel zárult, sok pozitív visszajelzést kaptunk úgy a felhasználók, mint a szolgáltatók oldaláról.

Rendezvények az MTA KIK-ben			
Dátum	Rendezvény	Részvevők	Elégedettségmérő ívek
2017.03.02.	Elsevier információs nap	69	-
2017.03.07.	Gale információs nap	16	-
2017.03.23.	Wiley információs nap és szerzői fórum	46	23
2017.03.28.	ProQuest információs nap	40	26
2017.03.30.	Taylor & Francis információs nap és szerzői fórum	41	17
2017.04.27.	Typotex információs nap	17	14
2017.05.29.	IOP Publishing szerzői workshop	6	-
2017.05.30.	USC SOÁ Vizuális Történelmi Archívum információs nap	29	19
2017.06.01.	EBSCO információs nap	43	-
2017.09.19.	Web of Science workshop és díjátadó ünnepség	23	15
2017.09.19.	Oxford University Press Journals workshop	16	9
2017.10.18.	SciVal szakmai nap	18	-
2017.10.26.	EISZ szakmai nap	14	-
2017.10.27.	EISZ szakmai nap	13	-
2017.11.07.	ProQuest e-könyv nap	34	-
2017.11.27.	Az IMPACT-EV projekt disszeminációs zárókonferenciája	39	-
		464 fő	123 db.

Külső rendezvények			
Dátum	Rendezvény	Részvevők	Elégedettségmérő ívek
2017.02.09.	De Gruyter információs nap (Corvinus)	10	10
2017.02.09.	Akadémiai Kiadó – MerRSZ információs nap (Corvinus)	10	6
2017.05.24.	Arm Education Media információs nap (BME)	6	-
2017.09.21.	BioOne információs nap (Magyar Természettudományi Múzeum)	23	15
2017.11.22.	Focus on Open Science konferencia (CEU)	131	-
		180 fő	31 db.

A rendezvényeinken részt vettek körében felmérést végeztünk. Megvizsgáltuk, hogy vendégeink mennyire találták hasznosnak programjainkat, mennyire kaptak választ kérdéseikre, honnan értesültek az eseményről és milyen szolgáltatásokról, lehetőségekről hallanának a későbbiekben. A résztvevők 1-től 7-ig terjedő skálán formálhattak véleményt. (1 – egyáltalán nem; 7 – nagyon hasznos)

Milyen szolgáltatásokról, lehetőségekről hallanának a későbbiekben?

- Tudományos folyóiratok kiadói struktúrájának változtatásáról
- Publikálás kutatók, PhD hallgatók számára
- Open Access körkép Magyarországon, itthoni intézményekben
- Szerzői jog és az egyetemek
- Angol nyelvi követelmények, aktuális trendek
- Tippek cikkíráshoz/publikáció íráshoz. Hol érdemes publikálni?
- Tudománymetria és kiadás kapcsolata
- Az indexelés módszertana
- Tartalmi típusok, adatbázis ismertető, kutatási lehetőségek
- Kutatásmódszertan
- E-könyvek bevezetésének támogatása a könyvtárakban
- E-learning
- Otthonról elérhető ingyenes adatbázisok
- Múzeumok számára elérhető szolgáltatások
- Művészeti, zenei adatbázisok bemutatása
- Egészségügyi termékek
- Marketing/promóció a könyvtárban
- Complex jogtár hozzáférés lehetősége
- Az EISZ Program tapasztalatai és tervezett fejlesztései
- Tudományterületi gyűjtemények (pl. Alexander Street)

Kihelyezett felhasználói képzéseket tartottunk a tagintézmények felkérésére az alábbiak szerint. Ezt az ingyenes szolgáltatásunkat a rendkívül pozitív visszajelzések alapján a jövőben is fenntartjuk.

Dátum	Kihelyezett képzések	Előadó
2017. március 22.	Eötvös Loránd Tudományegyetem/Savaria Egyetemi Központ, Szombathely	Lencsés Ákos
2017. április 3.	Eszterházy Károly Egyetem/Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest	Lencsés Ákos
2017. április 4	Eszterházy Károly Egyetem, Eger	Lencsés Ákos
2017. április 5	Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest	Lencsés Ákos
2017. szeptember 21.	Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest	Lencsés Ákos
2017. augusztus 1.	Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest	Dér Ádám, Lencsés Ákos
2017. október 26.	Pécsi Tudományegyetem, Pécs	Soós Sándor, Lencsés Ákos

XI. Együttműködések:

A) TTO-val:

Folyamatosan együttműködünk a Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztállyal. A kooperáció legfőbb célja az EISZ előfizetői körét alkotó intézmények széleskörű, igényes szakmai tájékoztatása, különös tekintettel a kínálatunkban szereplő hivatkozási adatbázisokra és tudományometriai szoftverekre. Az együttműködés keretében az TTO osztályvezetője, dr. Soós Sándor rendszeres résztvevője az információs napok rendezvényeinek, és a Programtanács üléseinek. Honlapunk további fejlesztésének egyik fontos szempontja, hogy jövőbeni látogatóink linkek segítségével könnyebben hozzáférjenek a TTO kapcsolódó szakmai anyagaihoz, elemzéseihez, tanulmányaihoz egy-egy adatbázis tekintetében.

B) Nemzetközi szakmai szervezetekkel:

A **COUNTER Project** 2002-ben alakult, a legfőbb célja az elektronikus tartalmak használati adatainak mérésére szolgáló irányelvek kialakítása. A tagsági díjat befizetők szavazati jogot kapnak a COUNTER éves közgyűlésén, illetve egyéni konzultációra jogosultak a projekt működtetőivel.

A **DOAJ** egy nonprofit szervezet, amelynek legfontosabb szolgáltatása az az index, amely jelenleg több mint 9000 lektorált, tudományos Open Access (OA) folyóirat adatait, illetve az ott megjelent cikkek meta-adatait tartalmazza. A DOAJ által jegyzett folyóiratok mindegyike szigorú elbíráláson esik át, mielőtt felkerülhetne a listára. A DOAJ így járul hozzá a minőségi OA kiadáshoz, illetve így küzd a „predátor folyóiratok” ellen. A DOAJ bevételei kizárólag tagdíjakból és támogatásokból származnak. A támogatók között jelenleg több mint 100 egyetem és könyvtár, illetve 15 könyvtári konzorcium, 26 országból.

A **UKSG** egy nemzetközi szervezet, melynek célja a tudományos kommunikációban részt vevő kiadók, szolgáltatók, könyvtári szervezetek, szerzők és felhasználók közötti kommunikáció és együttműködés elősegítése. A tagsági díj magában foglalja a *UKSG eNews* folyóirathoz való hozzáférést, illetve kedvezményes regisztrációt biztosít a UKSG éves konferenciáján való részvételhez.

Mindhárom szakmai szervezetben nagyon fontos az EISZ megjelenése és a későbbiekben minél aktívabb részvétele annak érdekében, hogy nemzeti programunkat a nemzetközi szinten már bevált jó gyakorlatok felhasználásával és a friss szakmai trendek figyelembe vételével fejleszthessük tovább.

XII. Szervezeti átalakulás, személyi feltételek

Az EISZ Titkárság személyi állománya 2017-ben:

Név	Beosztás	Jogviszony
Lencsés Ákos	tájékoztató főkönyvtáros	határozatlan idejű, 40 óra
Dér Ádám	gyűjteményszervező főkönyvtáros	határozatlan idejű, 40 óra
Dániel Ágnes	intézményi kapcsolattartó	határozatlan idejű, 30 óra
Baráth Eszter az MTA KIK Gazdasági Osztály munkatársaként	gazdasági ügyintéző	határozatlan idejű, 40 óra
Beke Bálint	projektkoordinátor	határozatlan idejű, 40 óra
Almási Kármén 2017. decembertől	közbeszerzési koordinátor	határozatlan idejű, 40 óra
Urbán Katalin	osztályvezető	határozatlan idejű, 40 óra

Publikációs lista

Cím	Dokumentum típusa
Dér Ádám – Lencsés Ákos Az EISZ Nemzeti Program szerepe a könyvtárak külföldi szakirodalommal való ellátásában = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2017. (64. évf.) 5. sz. 241–246. old.	Folyóiratcikk
Lencsés Ákos Az e-könyv-használati statisztika kérdései = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2017. (64. évf.) 9. sz. 446–447. old.	Recenzió
Lencsés Ákos: Az EISZ Nemzeti Program szerepe a könyvtárak külföldi szakirodalommal való ellátásában <i>Szakkönyvtári seregszemle 2017</i> (KSH Könyvtár – MKE Társadalomtudományi Szekció – IKSZ Tudományos és Szakkönyvtári Tagozat, Budapest) 2017. március 21.	Előadás
Dér Ádám – Nyicsák Sándor: A COMPASS adatbázis új verziójának fejlesztése (Networkshop 2017, Eger) 2017. április 20.	Előadás
Lencsés Ákos: Orvosi tartalmak az EISZ Nemzeti Programban <i>3. Egészség-Információ-Könyvtár konferencia</i> (MOKSZ, Budapest) 2017. május 18.	Előadás
Lencsés Ákos: Az EISZ Nemzeti Program „A jövő könyvtára felé ...” (Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeum – II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, Miskolc) 2017. szeptember 26.	Előadás
Dér Ádám: Információk forrásai: nyílt hozzáférés <i>Országos Könyvtári Napok</i> (KSH Könyvtár, Budapest) 2017. október 3.	Előadás
Dér Ádám: The Hungarian Consortium Model (ICOLC European Meeting, Prága) 2017. október 18.	Előadás
Dér Ádám: Open Access, a nyílt hozzáférés: alapok és gyakorlat <i>Vállalati könyvtárosok 26. műhelybeszélgetése</i> (MKE Műszaki Könyvtáros Szekció – BME-OMIKK, Budapest) 2017. december 8.	Előadás

Tagság	
<i>EISZ Titkárság a nemzeti program képviselőjében</i>	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Tudományos és Szakkönyvtári Szekció
	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Szekció
Urbán Katalin	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Múzeumi Szekció
	EUA Big Deal Validation Workshop
	Wiley Library Advisory Board
	SpringerNature Library Advisory Board
	EBSCO Library Advisory Board
	IOP Science Library Advisory Board (képviseli: Holl András)
Lencsés Ákos	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekció
	Magyar Statisztikai Társaság Statisztikatörténeti Szakosztály (2017. október 11-ig a szakosztály elnöke)
	MTA Statisztikai és Jövő kutatási Bizottság Statisztikai Tudományos Albizottság
Dér Ádám	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Tudományos és Szakkönyvtári Szekció
	National Contact Point at SCOAP3
	EUA Big Deal Validation Workshop
Dániel Ágnes	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Tudományos és Szakkönyvtári Szekció
Beke Bálint	Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalomtudományi Szekció

2018. évi tervek ismertetése

A 2018. év legfontosabb szakmai feladata a nyílt hozzáférésű tudományos közzététel támogatása az EISZ Titkárságon rendelkezésre álló eszközökkel és módszerekkel:

- Open Access opciót tartalmazó nemzeti licenz szerződések megkötése a hazai és nemzetközi kiadókkal,
- Aktív részvétel az European University Association égisze alatt szervezett *Big Deal Validation Workshop* munkájában,
- Országos felmérés megvalósítása a nyílt hozzáférésű cikkek publikációs költségeinek (APC) feltérképezésére és nyilvántartása céljából
- Kommunikációs kampány kezdeményezése az EISZ tagintézmények körében az open access publikálás gyakorlati megvalósításának lehetőségeiről az érvényes kiadói szerződések alapján

További kiemelkedő szakmai célkitűzésünk a Compass projekt továbbfejlesztéseként egy olyan interaktív platform létrehozása, amely az EISZ rendelkezésére álló adattömeg alapján hatékony és testre szabható interaktív felületén keresztül segíti az eligazodást úgy az EISZ tagintézmények, mint a kutatói közösség tagjai és a döntéshozók számára az intézményi teljesítménymérés és – értékelés, valamint rangsorolás területén, továbbá a nemzeti licensz előfizetés keretében elérhető tudományometriai adatbázisok és szoftverek minél hatékonyabb és szakszerűbb felhasználása érdekében. E fejlesztésünket a Tudományelemzési és Tudománypolitikai Osztállyal szoros együttműködésben kívánjuk megvalósítani, támaszkodva a TTO munkatársainak széleskörű szakirányú ismereteire.

A költségvetést illetően, 2018-ban igyekezni fogunk megfelelni annak az elvárásnak, amelyet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal a költségvetési keretösszeg 500 millió ft-tal történő megemlése kapcsán fogalmazott meg. Célunk az EISZ tartalmi kínálatának folyamatos bővítése, aktualizálása a tagintézményi igények minél hatékonyabb integrálása mellett és új generációs kiadói szerződések keretében – ugyanakkor az intézményi önrész hozzájárulásoknak a lehetőségek szerinti szinten tartása mellett.

Budapest, 2018. február 15.

Urbán Katalin

osztályvezető, EISZ Titkárság

